

INGLIZ TILINI SAMARALI O'RGANISH USULLARI: ILMIY
YONDASHUVLAR VA TEXNIKALAR

Saidmurodova Oygul

Shahrisabz davlat pedagogika institute 2-bosqich talabasi

saidmurodovaoygul8@gmail.com

Ilmiy rahbar: O'ktamov Mamadjon

SHDPI Ta'limda matematika va axborot texnologiyalari kafedrasi o'qituvchisi

oktamovm03@mail.ru

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini samarali o'rganishning ilmiy asoslangan yondashuvlari va texnikalari tahlil qilinadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli til o'rganish individual strategiyalar, zamonaviy texnologiyalar va kognitiv fan natijalaridan foydalanishni talab qiladi. Maqolada interaktiv usullar, immersiya (to'liq til muhitiga sho'ng'ish), mnemonikalar, interval takrorlash tizimlari va sun'iy intellekt asosidagi vositalarning samaradorligi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, motivatsiya va o'quv rejasi tuzishning ahamiyati ham tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Ingliz tilini o'rganish, ilmiy yondashuv, til o'rganish texnikalari, interaktiv metodlar, immersiya, mnemonika, interval takrorlash, sun'iy intellekt, motivatsiya, o'quv rejasi.*

Ingliz tili bugungi dunyoda xalqaro muloqot, fan, texnologiya va biznesning asosiy vositasi hisoblanadi. Uni samarali o'rganish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlar va turli texnikalar qo'llaniladi. Ushbu maqolada tilshunoslik va ta'lim metodikasi nuqtayi nazaridan eng samarali til o'rganish usullari ko'rib chiqamiz. Bugungi kunda ingliz tilini o'rganishning eng asosiy ilmiy yondashuvi sifatida **Kognitiv yondashuv** namoyon bo'lmoqda. Kognitiv yondashuvga ko'ra, til o'rganish inson miyasining axborotni qayta ishlash va saqlash qobiliyatiga bog'liq. Kognitiv yondashuvning asosiy tamoyillari quyidagilar hisoblanadi:

- xotira va diqqatni rivojlantirish – yangi so'z va grammatik qoidalarni bosqichma-bosqich o'zlashtirish.
- kontekstual o'rganish – yangi so'zlarni real hayotiy vaziyatlarda ishlatish orqali mustahkamlash.
- ijodiy va tanqidiy fikrlashni rag'batlantirish – ingliz tilidagi matnlarni tahlil qilish va mavzularga oid fikr bildirish orqali til qobiliyatini oshirish.

Behavioristik yondashuv esa til o'rganish jarayonini refleks va odatlar orqali shakllantirishga asoslanadi. Asosiy tamoyillari quyidagilar:

- takrorlash va mustahkamlash – yangi so'zlarni takrorlash orqali miyada saqlash
- mukofot va rag'batlantirish – o'quvchilarni ijobiy baholar, maqtov yoki qiziqarli topshiriqlar bilan rag'batlantirish;
- audio-lingval metod – eshitish va talaffuzni yaxshilash uchun ingliz tilidagi matnlarni tinglash va ovoz chiqarib o'qish.

Sotsiolingvistik yondashuv til o'rganishning ijtimoiy muhit va madaniyat bilan bog'liqligini e'tiborga oladi. Muloqotga yo'naltirilgan uslub – ingliz tilida jonli suhbatlar va rolli o'yinlar orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Madaniy muhitga moslashish esa ingliz tili so'zlashuv muhitida bo'lish orqali tilni tabiiy o'rganishga imkon beradi. Jamoaviy ta'lim ham o'z o'rnida guruhda ishlash, ingliz tilida muhokamalar tashkil qilish orqali til o'rganish jarayonini samarali qilishga ko'maklashadi.

Ingliz tilini o'rgatishning zamonaviy usullari til ta'limi landshaftini tubdan o'zgartirdi, o'quvchilarni ingliz tilini bilish jarayoniga jalb qilish uchun dinamik va innovatsion yondashuvlarni taklif qildi. O'zaro bog'langan bugungi dunyoda ingliz tilini samarali o'qitishning ahamiyati har qachongidan ham muhimroq bo'lib, o'qituvchilarni ta'lim natijalarini yaxshilash uchun yangi strategiya va vositalarni o'rganishga undaydi [1]. Ingliz tili ta'limi chang bosgan darsliklar va cheksiz grammatika mashqlaridan uzoq yo'lni bosib o'tdi. Dunyo o'zaro bog'langan bo'lsa, ingliz tilida samarali muloqotga bo'lgan ehtiyoj hech qachon bu qadar muhim bo'lmagan. O'zgaruvchan zamon bilan hamnafas bo'lish va globallashtirilgan dunyoda talabalarni muvaffaqiyatga tayyorlash uchun zamonaviy o'qitish usullari muhim ahamiyatga ega. Talabalarining til bilimini oshirishdan tortib, tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishgacha bo'lgan zamonaviy o'qitish usullari ko'plab afzalliklarni beradi. Innovatsion yondashuvlarni ingliz tilini o'qitishga integratsiyalashgan holda, o'qituvchilar talabalarni yanada samaraliroq jalb qilishlari, turli xil o'rganish uslublarini qondirishlari va oxir-oqibatda o'rganishni yanada qiziqarli va foydali tajribaga aylantirishlari mumkin. Faqat doska va darsliklarga tayanadigan davrlar o'tib ketdi. Ta'lim dasturlari va onlayn platformalar ingliz tilini o'qitishni yaxshilashda muhim rol o'ynaydi [2]. Ushbu vositalar interaktiv va immersiv o'rganish tajribasini taqdim etadi, bu esa o'quvchilarga til ko'nikmalarini qiziqarli va qiziqarli usullarda mashq qilish imkonini beradi. Ingliz tilida so'zlashuvchi virtual dunyoga qadam qo'yganingizni tasavvur qiling, u erda siz ona tilida so'zlashuvchilar bilan suhbatlashish qobiliyatini mashq qilishingiz yoki so'z boyligingizni yaxshilagan holda mashhur diqqatga sazovor joylarni o'rganishingiz

mumkin. Virtual haqiqat va to'ldirilgan reallik texnologiyalari o'quvchilarga tilni o'rganishlari uchun real va interaktiv muhitlarni taklif qilish orqali til o'rganishda inqilob qilmoqda.

Bugungi kunda ingliz tilini o'rganishga doir bir qancha samarali texnika va usullarni quyida muhokama qilib o'tamiz.

Immersiya (til muhitiga sho'ng'ish) usuli – bu til o'rganishning eng samarali usullaridan biri, ya'ni, o'zini to'liq ingliz tiliga bag'ishlash demakdir. Mazkur usulning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- filmlar va podkastlarni ingliz tilida tinglash;
- faqat ingliz tilida muloqot qilishga harakat qilish;
- o'rganilgan so'z va iboralarni kundalik hayotda ishlatish;

Ingliz tilini o'rganishni osonlashtiradigan yana bir usullardan biri bu – **oraliqli takrorlash usuli** (Spaced Repetition System – SRS) hisoblanadi. Bu usul xotirani mustahkamlash – yangi so'zlarni ma'lum oraliqlarda takrorlash orqali uzoq muddatga yodda saqlash orqali amalga oshiriladi. Qolaversa, ingliz tilini o'rganishga mo'ljallangan mobil ilovalardan keng foydalanish – bu dasturlar so'z va grammatikani individual tarzda mustahkamlashga yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining 2012-yil 10-dekabr PQ1875-sonli “Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida”gi qarorida “Zamonaviy pedagogik va axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda o'qitishning ilg'or uslublarini joriy etish yo'li bilan o'sib kelayotgan yosh avlodni chet tillarga o'qitish, shu tillarda erkin so'zlasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish va buning negizida ularning jahon sivilizatsiyasi yutuqlari hamda dunyo axborot resurslaridan keng ko'lamda foydalanishlari, xalqaro hamkorlik va muloqotni rivojlantirishlari uchun shart-sharoit va imkoniyatlar yaratish maqsadida:” belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash maqsadida chet tillarni o'qitishning zamonaviy, texnologiyalarini, usullarini yaratish va o'quv jarayoniga joriy etish masalalari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib turibdi. Litseylar universitet va institutlar bilan o'quv-uslubiy, tashkiliy masalalarda uzviy bog'langan. O'quv dasturlarining tabaqalashtirilgan variantlarini ishlab chiqish, zamonaviy ilg'or va innovatsion texnologiyalarga asoslangan o'quvuslubiy majmualar yaratish va ekspertizadan o'tkazishda oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari tajribasidan keng foydalanilmoqda [3]. O'quv jarayoniga texnologiyani kiritishga urinishlar o'tgan asr davomida to'xtovsiz bo'lgan. O'tgan asrning 50-yillarigacha ular bir texnik muhit – an'anali ta'limning avtomatlashtirilgan vositalar jamlamasini yaratishga qaratilgan. 50-yillarda esa aynan o'quv jarayonini tashkil etishda yangicha texnologik yondashish paydo bo'ldi. Birinchi yo'nalish ham

yangi informatsion texnologiyalarni o'zlashtirish yo'lida rivojlanib bormoqda. Ikkala yo'nalish tobora bir-biriga kirishib, ta'lim nazariyasini yangilamoqda [4]. Ta'limda ingliz tilini o'rgatishda "Arra" o'zaro o'qish texnikasi, "Birgalikda o'qiyamiz", "O'ylang, juftlikda ishleng – fikr almashing" birgalikda o'qish texnikasi, "Inster, Toifali, Konseptual, BBB, SWOT-tahlil" jadvallari, "Klaster, Kaskad, Nilufar guli, Piramida, Baliq skleti, Nima uchun?", kabi sxemalardan foydalanish o'quvchilar bilimini oshiradi va mustahkamlaydi. Bunday interfaol metodlaridan foydalanish va zamonaviy ta'lim texnologiyalarini tadbiq etish dars sifatini oshiradi. Interfaol metodlar ta'lim jarayonida qatnashayotgan har bir o'quvchining faolligiga asoslanadi. Bu metodlardan foydalanilganda bilim olish o'quvchi uchun qiziqarli hayotiy faoliyatga aylanadi. Interfaol usul qo'llanganda o'quvchilar o'qitilmaydi, balki ularning o'zlari o'qituvchi bilan birgalikda muayyan yo'nalish va miqdordagi bilimlarni mustaqil o'zlashtiradi. Bu hol bolalarga erkin fikrlash, mustaqil ishlashga rag'bat paydo qiladi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini samarali o'rganish uchun ilmiy yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhimdir. Har bir o'quvchi uchun eng mos usulni tanlash individual yondashuvni talab qiladi. Shuningdek, tilni tabiiy muhitda amaliy qo'llash orqali o'rganish jarayoni tezlashadi. Ingliz tilini samarali o'rganish uchun ilmiy asoslangan usullar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, til o'rganishda individual yondashuv, to'g'ri tuzilgan o'quv rejasi, texnologik vositalardan foydalanish va doimiy amaliyot natijadorlikni oshiradi. Immersiya, interval takrorlash va interaktiv metodlar kabi usullar o'quv jarayonini samarali va qiziqarli qiladi. Shu bois, ingliz tilini o'rganmoqchi bo'lganlar uchun ilmiy metodlarga tayanish va shaxsiy o'quv strategiyasini ishlab chiqish eng yaxshi natijalarga erishishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. Ismoilova, G. A. (2019). THE PEDAGOGICAL IMPORTANCE OF DEVELOPING ECO-CULTURE FOR STUDENTS. Scientific Bulletin of Namangan State University, 1(3), 352-355.
2. Azamovna, I. G. (2022). GLOBALIZATION IN THE PROCESS THE STUDENT IS THE NATIONAL VALUES OF THE YOUTH IN THE SPIRIT BRING UP NECESSITY. Open Access Repository, 8(12), 512-516.
3. Алейников В.В. Компьютерные технологии в формировании профессиональных качеств специалиста. // Применение новых технологий в образовании: Материалы X Международной конференции. 30 июня - 3 июля 1999 г., Троицк - Фонд новых технологий в образовании "Байтик", 1999.
4. M.A.Valijonova INGLIZ TILINI O'QITISHDAGI ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7514580>

v

